

בס"ד, חג השבועות, תרס"ה

וכל¹ העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן כו'.² ואיתא רלה בזהר פ' יתרו דפ"א ע"א³ ואת קול השופר תאני ר' יצחק כתיב⁴ אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי, כד"א⁵ אנכי ולא יהי' לך. והיינו דב' דברות אנכי ולא יהי' לך נאמרו בדבור אחד⁶, וזהו אחת דבר אלקים כו'. וי"ל דהכוונה לבאר מה שנאמר קול השופר לשון יחיד, דתחלה אמר קולות ולפידים לשון רבים, ואח"כ אמר קול השופר לשון יחיד, וגם מהו ענין קול השופר, ע"ז אומר אחת דבר כו', שזהו מה שאנכי ולא יהי' לך נאמרו בדבור אחד. וצ"ל מה שייך זה לקול שופר, והרי הדבור דעשרת הדברות לא הי' ע"י קול השופר, וכמ"ש⁷ את הדברים האלה דבר הוי' אל כל קהלכם כו', וכתיב⁸ פנים בפנים דבר הוי' עמכם, רק שבעת מ"ת הי' קול השופר, ויהי קול השופר הולך וחזק מאד כו',⁹ דלפה¹⁰ נ"י הי' קול השופר עוד קודם אמירת עשרת הדברות¹¹, וגם בעת הדברות¹², אבל לא שזה הי' הדבור, וא"כ מה שייכות ענין אחת דבר כו' לקול השופר כו', (ואדרבה קול שופר הוא קול פשוט, שאינו מתלבש בדבור כלל כו').

ועוד צ"ל בעצם הענין מה שאנכי ולא יהי' לך בדבור אחד נאמרו, דלפי המשמעות ממ"ש¹³ וידבר אלקים את כל הדברים האלה, נאמרו כל עשרת הדברות בדבור אחד¹⁴, וכמו שפרש"י ע"פ זה¹⁵, ולא ב' הדברות דאנכי ולא יהי' לך לבד. ואם נאמר

(7) ואתחנן שם, יט.

(8) שם, ד.

(9) יתרו יט, יט.

(10) = דלפי הנראה.

(11) ראה יתרו שם, טו: ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות גו' וקול שופר חזק מאד. וראה נתחומא וישלח ח: כשבא הקב"ה ליתן תורה לישראל.. נתן תחלה קולו, שנאמר ויהי קולות וברקים, משנתן את הקולות נתן את התורה, הוי' וה' נתן קולו לפני חילו. וראה ברכות ו, ב: וכל העם רואים את הקולות, אותן קולות דקודם מתן תורה הוי'. וראה גם פ"י הרמב"ן עה"פ יתרו כ, טו שם.

(12) ראה מכילתא יתרו יט, ב: יכול נתנה [התורה] בשתיקה תלמוד לומר ויהי קולות וברקים. יכול לא היו שומעין את הקולות תלמוד לומר וכל העם רואים את הקולות.

(13) יתרו כ, א.

(14) ראה פרטי הדעות באופן אמירת עשה"ד במילואים לתורה שלמה פ' יתרו (כרך טז) ע' רכא ואילך. וש"נ. וראה בארוכה סה"ש תנש"א ח"א ע' 302 ואילך.

(15) יתרו שם, וז"ל: את כל הדברים האלה, מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כו', א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו. ועי' במפרשי רש"י עה"פ.

(1) מאמר זה הוא התחלת המשך שבועות תרס"ה, הכולל ששה מאמרים (עד ש"פ דברים תרס"ה).

כללות ההמשך מיוסד על ד"ה והיו הדברים האלה במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רסו ואילך. ובשינויים בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שצה. ע' תשז ואילך. [מאמר אדמו"ר האמצעי מיוסד על ד"ה והיו הדברים במאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"ב ע' תשסו ואילך. וראה גם ד"ה ראה אנכי במאמרי אדה"ז תקס"ג ח"ב ע' תרצו ואילך].

מאמר זה הובא ונתבאר בהמשך) מאמרי חג השבועות ה"ש"ת: ד"ה וכל העם (סה"מ ה'ש"ת ע' 116 ואילך), ד"ה ואהי' אצלו אמון (שם ע' 120 ואילך), וד"ה בהעלותך (שם ע' 128 ואילך).

וראה תוכן המאמר בשינויים [מיוסד על ד"ה והיו הדברים לאדמו"ר האמצעי הנ"ל]: ד"ה אנכי ה"א בסה"מ עטר"ת ע' תלח ואילך. ד"ה ביום השני הקריב בסה"מ תרפ"ה ע' ריא ואילך. ד"ה ועשית חג שבועות בסה"מ תש"ה ע' 184 ואילך.

(2) יתרו כ, טו.

(3) א"א: בדפוסים שלפנינו הוא בעמוד ב.

(4) תהלים סב, יב.

(5) [= כמה דאת אמר] יתרו שם, ב"ג. ואתחנן ה, ויז.

(6) ראה תקו"ז תל"ב (עו, א). זהר חדש יתרו מא, ב. ילקוט

שמעוני ירמיהו רמז רסו. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"ח. ובכ"מ.

דלאחר שחזר ופירש כל דבור ודבור בפ"ע, נאמרו ב' דברות אלו בדבור אחד, א"כ הרי דברות אלו לא נפרטו, וזה א"א לומר, וגם איך יהיו עשרה דברות כו'. ובשה"פ¹⁶ מפרש אחת דבר אלקים, זהו מה שכל עשרת הדברות נאמרו בדבור אחד, אבל ישראל לא שמעו באזניהם כ"א שתי דברות לבד, שהם אנכי ולא יהי' לך, וזהו שתיים זו שמעתי כו', וזהו שארז"ל¹⁷ אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו כו'¹⁸. * ולפ"ז נראה דכאשר נאמרו כל עשה"ד בדבור אחד, שמעו ישראל וקבלו ב' הדברות הראשונות לבד כמו שהן בדבור אחד, ולכא' זה תמוה, דהרי ודאי ב' דברות אלו גבוהים במעלתן יותר מכל הדברות, ולמה דברות אלו דוקא קבלו²¹ כו'²², (וממוצא דבר נלמד משה"פ²³ הנ"ל, דמשארז"ל אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו, היינו שנאמרו בדבור אחד, וצ"ל מה שייך זה למפי הגבורה דוקא. וגם בפסוק וידבר את כל הדברים כו' שזהו שנאמרו העשה"ד בדבור אחד נאמר ג"כ שם אלקים דוקא כו'). וגם צ"ל מה"ע בדבור אחד, ולמה אנכי ולא יהי' לך דוקא נאמרו בדבור אחד כו'.

והנה להבין כ"ז ילה"ק תחלה מ"ש²⁴ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, וארז"ל²⁵ בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, וצ"ל איך אפשר שיהיו דברי תורה בכל יום כחדשים, אחר שכבר ניתנה התורה זה יותר מג' אלפים שנה, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, הכל נאמרה למשה מסיני כו'²⁶, ובאה בבחי' זמן ומקום, ואיך גם עכשיו בכל יום ויום הרי הן כחדשים כאלו היום ניתנו²⁷. ואם הי' מתן תורה למעלה, שהיו מגביהים

רלו

(* (וכן פי' בתקו"ז ריש תך"ב¹⁹ דאחת דבר אלקים קאי על כל עשרת הדברות, ושתיים כו' קאי על אנכי ולא יהי' לך כו')²⁰.

אלא כל דיבור בפ"ע דוקא, א"כ מה זה מעלה שב' דברות דאנכי וכו' נאמרו בדיבור אחד כו'.
 (23) = משער הפסוקים.
 (24) ואתחנן ו, ו.
 (25) ראה ספרי ואתחנן שם. רש"י יתרו יט, א. ואתחנן שם. עקב יא, יג. תבוא כו, טז.
 (26) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. קה"ר פ"א, ט. פ"ה, ח. שו"ת רד"ך בית ה' חדר ג'. תורת העולה ח"ג פנ"ה. הקדמת הש"ך עה"ת. אור תורה להה"מ ר"פ תולדות. אגה"ק קו"א ד"ה להבין פרטי ההלכות [קנט, ב]. – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בד"ה וכל העם היש"ת שם.

(27) בד"ה אנכי ה"א בשה"מ עטר"ת שם מוסיף: וע"פ פשוט הוא, שדברי תורה יהיו אצל האדם בכל יום כחדשים, שיהי' לו חיות ותענוג בעסק התורה, ולא כדבר המיושן שאין בו חיות, כ"א שיהי' בחיות ותענוג כאילו היום ניתנו מסיני. אמנם באמת הכוונה היא גם כלפי מעלה, שהתורה מתחדשת בכל יום, וכמו שמבכרין על התורה נתן התורה ל' הווה, שמתחדשת תמיד. וצ"ל מה צריך התורה להתחדש תמיד, ומהו ענין ההתחדשות.

(16) = ובשער הפסוקים (להאריז"ל, בדפוסים שלפנינו לא נמצא זה בשער הפסוקים, אך נמצא בספר הליקוטים להאריז"ל לתהלים סב שם, וז"ל: אחת דבר אלקים שתיים זו שמענו וכו', פי' הקב"ה דבר כל העשר דברות בדיבור אחד, מה שאין כן כח בבשר ודם, וזהו וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, כלומר כאחד, ובדיבור אחד. אבל ישראל לא שמעו באזניהם, כי אם שתי דברות לבד, שהם אנכי ולא יהיה לך, וזהו שתיים זו שמענו וכו'. וזהו משארז"ל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו).

(17) מכות כז, רע"א. – וראה בפירש"י שם: מפי הגבורה שמענו, דכתיב אחת דבר אלקים ושתיים זו שמענו, במכילתא. (18) עקת"ד האריז"ל שם.

(19) = תיקון כב (סג, סע"ב).

(20) על קטע זה כתב רבינו: "צ"ל" = [אין צריך להעתיק]. וכן לקמן בקטעים שנדפסו בשוה"ג. ראה בפתח דבר הערה 4. (21) [בדבור אחד].

(22) בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב שם ע' שצה מבאר את הקושיא: שהגם שביכולתו לדבר בדיבור א' אשר אין הפה יכול לדבר כו', אבל אין זה מעלה לגבי המקבלים, שאין האוזן יכול לשמוע ב' דברות בדיבור א'.

נשמות ישראל למעלה, והיו נותנים להם שם את התורה, ה' אפשר לומר דבשעת²⁸ שעוסקים בתורה, וכ"ש מי שמחדש דבר, הרי זה נמשך אז למטה. אבל מאחר שניתנה בזמן ומקום למטה, הגם שהתורה בעצם היא למעלה מזמן ומקום²⁹, דכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה³⁰, גם שאינו בזמן ומקום ההקרבה, הנה באמת זה גופא צריכים להבין, מ"מ³¹ אם היא למעלה מזמן ומקום, איך באה בזמן ומקום, וכאשר באה בזמן ומקום איך היא למעלה מזמן כו', אבל מ"מ הרי ניתנה למטה בזמן ומקום, וכל מה שתלמיד ותיק כו', ואיך היא בכל יום כחדשים. ומהברכה שאנו מברכים בכל יום³² נותן התורה לשון הוה³³, משמע שנותן בכל יום, ואיך הוא. וידוע דנותן התורה קאי על תושב"כ ותושבע"פ³⁴. ואם לפי שדבריו חיים וקיימים³⁵ ממתן תורה ואין בהם שינוי כלל, וכמ"ש³⁶ ודבר אלקינו יקום לעולם³⁷, שהתורה היא נצחית כו'³⁸, והתורה שלומד עכשיו היא התורה ממש שניתנה במ"ת כו', וכל הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו³⁹, וזהו נותן, שהיא התורה שניתנה בסיני, ולהיות שהקב"ה קורא כו', זהו נותן לשון הוה כו'. אדרבה מזה מובן דאין כל חדש בדבר ה' זה שבתורה, אחר שזהו אותו דבר ה' שכבר נאמר במ"ת כו', ומשום שהקב"ה קורא ושונה לאחר שהוא קורא, אינו שייך לומר נותן הוה⁴⁰ כו'. ואם מפני שנש"י מתקשראין⁴¹ באותיות התורה, ומתחדש אור חיותם מאותיות התורה בכל יום שקורא בתורה⁴², וכמ"ש⁴³ כי אמרתך חייטני כו', הרי אין זה חידוש כלל בעצם אותיות התורה. וממ"ש בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, משמע שעצם התורה היא התחדשות⁴⁴ בכל יום כו'. וכן משמע⁴⁵ ואשים דברי בפ"ך⁴⁶, דקאי על לימוד

28 דבשנת: אוצ"ל: דבשעה.

29 ראה לקו"ת במדבר יג, א.ב. סה"מ תרכ"ז ע' שלו (בשוה"ג). תרל"א ח"א ע' לד. ע' מו. קונטרס עין החיים פ"ב. ובכ"מ.

30 מנחות קי, א.

31 = ממה נפשך.

32 נוסח ברכת התורה בברכות השחר (ובסדר קריאת התורה).

33 של"ה כה, א. קצב, א. תפארת ישראל (למהר"ל מפראג) ספנ"ו. ט"ז או"ח סי' מ"ז ס"ק ה. לקו"ת תזריע כג, א. וראה גם לקו"ת נצבים מו, ב. דרושים לחה"ס פא, ג. סה"מ תר"ל ע' ריא. ועוד.

34 ראה אמרי בינה שער הציצית קמב, רע"ב. שערי אורה ב, ב. וראה טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח סי' מז ס"ב שברכת התורה הוא על תושב"כ (מקרא) ותושבע"פ (משנה ותלמוד [ומדרש]).

– ולהעיר מרבינו יונה לרי"ף ברכות יא, ב [ה, ב בדפי הרי"ף] ד"ה והא דרב המנונא: ברכת אשר בחר בנו [המסתיימת „נותן התורה"] שהיא מעולה למקרא, וברכת הערב למשנה, וברכת על דברי תורה למדרש. ועד"ז כ' בפ"י המאור הקטן [להר"ר זרח"ה הלוי] לרי"ף שם [הובא באבודרהם סדר ברכות השחר ד"ה הערב נא. וראה גם פ"ר ר"ת הובא בר"י שם]. וראה עד"ז בסה"מ תרמ"א ע' פז: אע"פ שבאמת תושבע"פ נרמז בתושב"כ .. מ"מ צריך תושבע"פ ברכה בפ"ע, וזהו שנתן ג' ברכות בברכת התורה, א' כנגד תושב"כ, וב' כנגד תושבע"פ. ועד"ז הובא גם בסה"מ תרל"ג ח"ב ע' תלח.

תרמ"ד ע' רנט. תרס"ב ע' רפב.

35 נוסח ברכת „אמת ויציב" בתפלת דשחרית.

36 ישע"י מ, ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 240 הערה 10.

37 בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ע' תשו מוסיף: כי אין דיבורו ית' כדיבורינו, כי באדם לפי שהוא בבחי' גבול לכן יש בו בחי' גבול לדיבורו, וכשמדבר ונכלה כח דיבורו נצרך לדבר שוב, משא"כ בו ית' א"א לומר כן, מאחר שהוא בבחי' נצחיות דא"ס, לכן גם בחי' דיבורו ית' הוא בבחי' נצחיות, ולא נכלה כלל כח דיבורו אשר תוצרך להיות האמירה שוב מחדש, כ"א כשדיבר בעשרת הדברות, כן עתה הוא מדבר אותן עשרת הדברות עצמן, ולא נכלה הדבור כלל כי דבריו חיים וקיימים.

38 ראה ספר אור ה' (לר' חסדאי קרשקש תלמיד הר"ן) מאמר ג ח"א כלל ה פ"א. עקידת יצחק פ' צו ריש שער נח. תפארת ישראל שם ספ"ג. וספנ"ו. ובכ"מ. תניא פ"ז (כב, ב). וראה גם שם פכ"ה (לב, א). לקו"ת ויקרא א, ד. נשא כג, ד. ועוד.

39 תדבאר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

40 הוה: אוצ"ל: לשון הוה.

41 ראה זח"ג עג, א.

42 ראה בארוכה לעיל ד"ה או ישיר (ע' 0001). וש"נ.

43 תהלים קיט, נ.

44 התחדשות: אוצ"ל: בהתחדשות.

45 משמע: אוצ"ל: משמע ממה שכתוב:

46 ישע"י נא, טז.

התורה בכל יום שאדם לומד, שעז"א ואשים דברי כפיך, שאין דבור זה מכח האדם עצמו, אלא הוא דבר ה' שמדבר בפיו, וכאילו קבלו עכשיו מסיני כו', דזהו ואשים לשון הוה כו'. ולכן גם לענין היראה אמרו⁴⁷ מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה כו', מפני שזהו כאילו עומד עתה בהר סיני ומקבל את התורה כו'. ונמצא, באמת כן הוא שמתחדשת בכל יום ממש. אבל כ"ז אינו מובן, איך היא מתחדש⁴⁸ בכל יום ובכל עת, כאילו עכשיו ניתנה מסיני, אחר שכבר ניתנה כו'⁴⁹.

והנה ידוע דיש ענין ההתחדשות במעשה בראשית ג"כ, וכמאמר⁵⁰ המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, והיינו שהיו"ד מאמרות מתחדשים בכל יום לחדש הבריאה מאין ליש, כמו בששת ימי בראשית שיום הראשון ה' מאמר יהי אור⁵¹ לברוא את האור, כן עתה בכל יום ראשון נמשך מחדש מאמר יהי אור לחדש בריאת האור כו'. וביום ה' מאמר יהי רקיע כו'⁵², עד יום השבת. וכמו שבשבת בראשית שבת וינפש⁵³ כו', כן בכל שבת הוא בחי' שבת בראשית כו'. ובפרטיות, נמשכים כל היו"ד מאמרות מחדש בכל יום, לחדש כל מה שנברא בששת ימי בראשית כו'. ולא דוקא בכל יום, אלא בכל עת ובכל רגע מתחדשים היו"ד מאמרות ממקורם כו'⁵⁴. וצ"ל בזה מהו ענין התחדשות הזאת, דהנה כאן, ודאי אינו שייך לומר שנמשך איזה המשכה חדשה בעולם, מה שלא נמשך בששת ימי בראשית, שהרי אין התהוות חדשה בעולם, אלא שכל העשרה מאמרות נמשכו בששת ימי בראשית ופעלו פעולת ההתהוות, ואח"כ אין כל חדש כו'⁵⁵. כ"א צריך

העצמי הוא דבר לעצמו גם כשאינו מתחדש ממקורו (היינו לא בבחי' התחדשות נגלית). אך אזי הוא בבחי' העלם... אבל שיהי' בבחי' גילוי, שז"ע התורה שהוא בחי' גילוי... וכמ"ש ותורה אור שהתורה באה בבחי' גילוי מהעצמות כו', ומאחר שבאה בבחי' גילוי צריכה להתחדש תמיד מן העצמות כו'.
(55) ע"פ קהלת א, ט. – בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ע' תשח מוסיף: מהו ענין התחדשות זו, הלא לא נתחדש כלל מאומה, וכידוע שכל קיום מציאות של כל ההתהוות במציאות קיומם בכל משך ו' אלפי שנה דהוי עלמא הכל הוא בבחי' העשרה מאמרות... הנה בהכרח צ"ל בחי' צמצום מאמר זה תמיד... כי אילו יפסק כח הצמצום כרגע היו חוזרין לאין ואפס כמו שהיו, וא"כ בהכרח להיות הצמצום והגבל[ת] המאמרות אלו בבחי' נצחי ותמידי, וכמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים, ודבר אלקינו יקום לעולם, כי לא דיבורי ית' כדבורינו... וא"כ בהכרח שהוא הוא אותו הצירוף עצמו ומאמר הראשון מה שאמר ועשה במע"ב, כן עתה הוא אומר ועושה מצד שלא נכלה כח האמירה וצמצום זה, וא"כ איך נאמר המחדש בכל יום מע"ב. ואם נאמר שהתחדשות הוא על בחי' הצמצום, ע"ש שצריך להיות בחי' הצמצום הזה תמיד מצד לעולם דברך נצב כו', א"כ אדרבא אין זה התחדשות כלל. וגם משמעות לשון המחדש כו' משמע שנתחדש מעיקרו, ומשמעו שהמאמר הראשון כבר נתבטל ונסתלק, ועתה הוא מחדשו מעיקרו, ואינו כן שהרי לא נתחדש בהן כלל משינוי הרכבת חלקי יסודותיהן להיות במהות אחר מכם שהיו, וכמ"ש דור הולך

47) ברכות כב, א.

48) מתחדש: אוצ"ל: מתחדשת.

49) בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ע' תשח מוסיף: לכאורה הקושיא יותר חזקה, אם שהוא רק מצד [מה] שדבריו חיים וקיימים בבחי' נצחיות דא"ס, א"כ אין זה חדש מעיקרו כלל, רק שאותו התורה עצמה שניתנה מהר סיני, גם עתה הוא מדברה ונותנה, וכמו שאנו רואים שלא נתחדש בתורה כלל בחי' הצירופים להיות בחי' צירופים אחרים חדשים, כ"א אותן הצירופים עצמם, וא"כ איך אנו מברכין בכל יום נותן התורה, משמע שעתה ניתנה מחדש. ואם מצד נצחיות דיבורו שלא נכלה, א"כ הרי כבר ניתנה ולא עתה, רק שגם עתה לא נכלה ולא נפסק כח דיבורו, אבל מ"מ לא היום הוא נותן, ואיך אנו מברכין נותן [התורה] היום.

50) ברכת יוצר אור.

51) בראשית א, ג.

52) שם, ו.

53) תשא לא, יז.

54) בד"ה אנכי ה"א בסה"מ עטר"ת שם מוסיף: והרי התהוות העולמות הוא רק מהארה לבד, ומ"מ יש בזה התחדשות בכל יום, א"כ בתורה שהיא המשכה פנימיות ועצמיות ודאי שייך התחדשות בכל יום. והגם שיש מקום לומר, שמע"ב להיות שזוהו הארה צריכה להתחדש בכל יום, להיות שהארה הרי אינו ענין לעצמו רק גילוי מהמאור, ולעצמו אינו דבר כלל, שהרי כשלא יש המאור אין האור נמצא, וע"כ צריך להתחדש תמיד ממקורו, אבל התורה היא המשכה עצמיות הרי העצמי הוא דבר לעצמו, ובכל מקום שהוא ה"ה עצמי, וא"כ מה צריך להתחדש... הנה באמת

(* קהלת א, ד.)

רלז

לומר שזהו מה שהעשרה מאמרות עצמן מתחדשים בכל יום ממקורם. והרי אינו מובן מהו ההתחדשות, והרי כל חידוש אחר חידוש, שהחידוש השני אינו נבדל מהראשון, אין זה התחדשות. ולכאורה הכל הוא במדריגה אחת, שאין בזה מדריגות פרטיות כמו במדות פרטיים, וא"כ מהו ההתחדשות כו'. וגם מה מכריח אותנו לומר שההתחדשות היא תמיד, דהיינו שתמיד צריכים להתחדש המאמרות כו', והלא לכאורה יש מקראות המוכיחות להיפך, וכמו לעולם ה' דברך נצב בשמים⁵⁶, וכמ"ש⁵⁶ ודבר אלקינו יקום לעולם, דקאי ג"כ על הדבור דעשרה מאמרות כמ"ש בס"ש ח"ב פ"א⁵⁷, כי בחי' דבור העליון הוא נצחי, כמו שהוא ית' נצחי כמ"כ הדבור נצחי, שדבריו חיים וקיימים⁵⁵ לעולם, וא"כ מה צריך להתחדש הדבור, מאחר שדבריו חיים כו'. ואדרבה, כשמתחדש, הרי החידוש הראשון מתבטל⁵⁸, וה"ז היפך ענין דבר אלקינו יקום כו'.

והנה במ"א⁵⁹ מבואר ענין ההתחדשות שהו"ע הדביקות דעשרה מאמרות במקורם, וכמו הבל הדבור באדם שהוא תמיד ברצוא ושוב, שו"ע הדביקות שלו בהבל הלב כו'. וכמו"כ הוא בדבור העליון, דההתחדשות הוא הדביקות וההתחברות, שעולה תמיד לגבי מקורו וחוזר ונמשך, שבזה הוא מתחדש ממקורו. והכרח הדבר הוא, דאל"כ הי' בבחי' פירוד ח"ו, וא"כ לא הי' בבחי' חיות כלל כו', ולזאת בהכרח הוא שיהי' בבחי' דביקות והתחברות, אלא שההתחברות היא באופן כזה שהיא בבחי' רצוא ושוב, העלאה והמשכה דוקא, (ולא כמו דביקות האור במאור, שהוא דבוק ממש בהמשכתו מהמאור, ואינו דבר בפ"ע כלל, וכמו דביקות זיו השמש בשמש כו'. וכאן הוא בבחי' רצוא ושוב דוקא, לפי שכללות האור והחיות האלקי המהוה ומחי' עולמות, הוא בבחי' כח נבדל, ולכן אופן התחברותו הוא באופן הנ"ל דוקא כו'), ועמ"ש מזה בד"ה תקעו רס"ד⁶⁰, ובזה הוא מתחדש ממקורו תמיד כו'. וכמו באדם, כחות נפשו כשירדנים ומתלבשים באיזה עשי', ואח"כ כשנח חוזרים אל מקורם, ובזה הם מתחדשים (בל"א זיאי ווערין אָפּגיפּרישט) ממקורם בחיות חדש, ונמשכים כחות מחודשים כו'. וכמו"כ העשרה מאמרות ע"י הרצוא ושוב הרי הם מתחדשים כו'.

אמנם באמת אין זה מספיק עדיין, דלפי הנ"ל הרי ענין ההתחדשות הוא דבר הבא ממילא, מצד ההתחברות והדביקות כו', דלהיות שצריך להיות דביקות העשרה מאמרות במקורם, והדביקות היא בבחי' רצוא ושוב, ולזאת יש בזה ההתחדשות, והוא כב' פנים⁶¹, הא' שהמשכה שאחר ההעלאה וההתכללות ה"ז התחדשות כמו המשכה חדשה כו'. והב'

59) ראה בארוכה לעיל ד"ה וידבר גו' זאת חוקת (ע' 0001 ואילך). וש"נ.

60) סה"מ תרס"ד ע' א"ב. ע' יד"טו.

61) = אופנים. – ההפרש בין ב' האופנים: לפי אופן הא' עיקר ההתחדשות הוא בההמשכה"שוב, דכיון שלפנ"ז היתה ההעלאה וההתכללות, לכן "ההמשכה שאחר ההעלאה וההתכללות" היא "כמו המשכה חדשה". ולפי אופן הב' עיקר ההתחדשות הוא בהרצוא, דבוה שעולה ו"נכלל במקורו (וחוזר ונמשך) ה"ה מתחדש ממקורו", וכמו כחות מחודשים שמתחדשים בעלייתם במקורם.

ודור בא והארץ לעולם עומדת, שאותו הארץ עצמה שהיתה בדורו של אברהם, אותו הארץ עצמה היא גם כן גם עתה, ולא נשתנה מהותה כלל מכמו שהיתה בדורו של אברהם, ולא נתבטלה מעולם להיות נעשית מחדש.

56) תהלים קיט, פט.

57) עו, ב. וראה גם אגה"ק סכ"ה (קלח, ב). לקו"ת אחרי כה, סע"ג. קדושים כט, ד. ועוד.

58) בד"ה והיו הדברים האלה במאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' רסז מוסיף: כי מאחר שיש חידוש אחר חידוש, בהכרח שנתבטל בחי' חידוש הראשון כו', ואיך אנו אומרים דבריו חיים וקיימים, דמשמע דבריו הראשונים כו'.

שבזה שנכלל במקורו וחוזר ונמשך ה"ה מתחדש ממקורו כו', וכמו כחות מחודשים כו'⁶², אבל זהו שההתחדשות באה ממילא ע"י הרצוא ושוב כו'. וממ"ש⁶³ המחדש בטובו כו', משמע שזהו העיקר מה שמתחדש, והיינו שצריך להתחדש החיות, לבד מה שצריך להיות מחובר ודבוק כו'⁶⁴. וגם דלפי הנ"ל הרי ההתחדשות הוא מצד המקבל⁶⁴, היינו מצד האור והחיות שהן העשרה מאמרות כו', ומאמרו המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית משמע שזהו מצד המשפיע⁶⁵, שצריך לחדש כביכול תמיד את העשרה מאמרות דויהי אור ויהי רקיע כו'.

והנה לכאורה יש לבאר זה⁶⁶, ע"פ הידוע מ"ש בזהר⁶⁷ ע"פ⁶⁸ כי ששת ימים עשה ה', ולא נאמר בששת ימים, אלא אינון יומין עילאין דאצי', דכל יומא ויומא עביד עבידתו/ כו'. והיינו, דיומין עילאין שהן ו"ק דז"א דאצי', הן מקור השית אלפי שנין⁷⁰, דיומו של הקב"ה אלף שנה⁷¹, דכל מדה פרטיות דאצי' כמו שנמשך מאצי' לבי"ע, נעשה מזה אלף שנה בבי"ע כו'. וכמו שבפרטיות⁷², ביום א' נמשך ממדת החסד, וביום ב' ממדת הגבורה כו'. כמו"כ הוא בכללות בהשית אלפי שנין⁷³, שבאלף הא' האיר בחי' החסד, והי' המשכת החסד בעולם, וכמו דורו של אנוש היו נוזנין בחסדו של הקב"ה כו'⁷⁴. והגם שמבואר במ"א⁷⁵ שזהו מבחי' רב חסד דא"א, וכמארז"ל במשנה⁷⁶ כמה ארך אפים לפניו, שכל

רלח

ולא בששת, והני יומין קדישין עלאין אקרון יומי. [וראה עוד בהנסמן ע"ז במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' רז].

(68) יתרו כ. יא. תשא לא, יז.
(69) בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ע' תשט מוסיף: שקאי על הששת ימים גופא, שהם הם שנעשו, והם העושים את כל מע"ב. ולכן נאמר ששת ימים עשה שהם עצמם הם שנאצלו, ואצילותן נק' בשם עשי' וכמ"ש כולם בחכמה עשית, כי גם בחי' חכמה נק' בחי' עשי', וכן הם העושים אח"כ, וזהו ג"כ ענין פ"י שהששת ימים הם העושים, ולכן נאמר ששת ימים עשה.

(70) ראה ר"ה לא, א.
(71) ב"ר פ"ח, ב. ושי"ג. – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בד"ה וכל העם ה'ש"ת שם.

(72) ראה רמב"ן ובחיי לבראשית ב, ג. ועוד. – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בד"ה וכל העם ה'ש"ת שם.
(73) ראה רמב"ן ובחיי שם. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תיב. פרשיות ח"א ע' תיט. תורת חיים בראשית ה, ד. סה"מ תרכ"ט ע' שלג ואילך. תרל"ט ח"ב ע' תקצב"ג. ובהנסמן בהערה 66.

(74) כ"ה בכ"מ בדא"ח [ראה עטרת ראש שם ה, א. תורת חיים שמות כד, ד. ושי"ג. סה"מ תרכ"ט שם ע' שלד. תרל"ט ח"ב שם ע' תקצג. ובהנסמן בהערה 66. ובכ"מ]. – וראה פסחים קיח, א.

(75) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קמו ואילך. תו"א וישב כז, א. תו"א בשלח סא, א [הובא לקמן בפנים]. תורת חיים שמות לא, א. בשלח קלד, ד ואילך. אוה"ת בשלח ע' שסא. שם (כרך ז) ע' ב'תרנד ואילך.

(76) אבות פ"ה מ"ב. וראה תקו"ז ת"ע [קלת, ב].

(62) בד"ה וכל העם ה'ש"ת שם: וכמו כחות מחודשים לאחר המנוחה.

(63) בד"ה ואהי' אצלו אמון ה'ש"ת שם מסכם את השאלה: "דא"א לומר דענין ההתחדשות דהמחדש בטובו קאי על הדביקות וההתחברות דע"ש"מ במקורם, דאז הרי ענין ההתחדשות הוא בדרך ממילא, והיינו לפי שהדביקות באה באופן דרצוא ושוב, אלא שההתחדשות היא שנמשך בכל יום אור וחיות חדש". [והיינו דכאשר "ההתחדשות הוא בדרך ממילא", אי"ז המשכת, אור וחיות חדש" ולכן אי"ז התחדשות אמיתית].

(64) בד"ה וכל העם ה'ש"ת שם: שההתחדשות הבאה מצד הדביקות היא התחדשות שמצד המקבל.

(65) בד"ה וכל העם ה'ש"ת שם: משמע שההתחדשות צריכה להיות גם מצד המשפיע.

(66) ראה ד"ה וכל העם ה'ש"ת שם שהבא לקמן הוא ביאור על השאלה השני' שבקטע הקודם (וגם דלפי הנ"ל הרי ההתחדשות הוא מצד המקבל. ומאמרו המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית משמע שזהו מצד המשפיע). בהבא לקמן – ראה בארוכה מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' שמ ואילך. ע' שמו ואילך. תקס"ח ח"א ע' תקכט. עטרת ראש ה, א ואילך. אוה"ת דרושים לר"ה (כרך ה) ע' ב'פט ואילך. ע' ב'צו ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' שלג ואילך. ועוד.

(67) זח"ג צד, רע"ב. ועייג"כ זח"א רסד, [ב]. שו"ת הרשב"א ח"א סתכ"ג. – הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בד"ה וכל העם ה'ש"ת שם.

– בזח"ג שם: כתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא כתיב בששת, והוא אוקמוה, וכל יומא יומא עביד עבידתיה ואקרון יומי מלאכה. וראה זח"ב פט, סע"ב: כתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ששת ימים ודאי,

הדורות כו', וכמ"ש בתו"א ד"ה ויהי בשלח פרעה⁷⁷. מ"מ, הרי ידוע דהכלי לבחי' רב חסד דא"א הוא בחי' חסד דז"א⁷⁸, ובחסד דז"א מאיר מבחי' רב חסד דא"א כו'. וזהו שאנו מוצאים באברהם אבינו ע"ה שהי' משפיע לכל, אפי' למי שאינו ראוי כו'⁷⁹, וידוע דאברהם הוא בחי' חסד דז"א, ומ"מ הי' ההשפעה באופן הנ"ל. וי"ל דזהו לפי שבחסד דז"א מאיר בחי' חסד דאריך כו'. וכמו"כ הוא למעלה מה שהיו ניזונין בחסדו כו', זהו לפי שהאיר אז בחי' החסד⁸⁰ שמאיר בזה מבחי' חסד דא"א כו'. וזה פשוט שאם הי' ההנהגה בבחי' מדת הגבורה לא היו ניזונין כו'. ואלף שנים הב' היו מבחי' הגבורה, לכן הי' בו המבול כו'. ואלף הג' מבחי' הת"ת, וע"כ ניתנה בו התורה כו', עד אלף הוי"ו שהוא בחי' היסוד, שבו גמר כל מלאכתו שבכללות שית אלפי שנין, ובאלף הז' שבת וינפש⁸¹, ונק'⁸² יום שכולו שבת כו'.

והנה הוא"ו יומין עילאין הן בחי' כלל להוא"ו אלפי שנין הנמשכים מהם בבחי' פרט, דכמו שהכלל נחלק לכמה חלקים פרטיים רבים, כך כל אלף שנה הן חלקי פרטים, שנמשכו ממקור כללי הכוללם יחד, שהוא הארת יום אחד מהיומין דאצי' כו'. וכמו שידוע בענין ראש השנה⁸³, שהוא יום הכולל לכל השנה, ונחלק אח"כ לשס"ה ימים, שמתחילה נחלק ל"ב חדשים, וכל חודש כולל ל' יום, שממנו נחלק לל' יומין דרך פרט, וכל יום כולל כ"ד שעות כו'. כך כל יום דאצי' כולל לפרט⁸⁴ דאלף שנה כו'.

וזהו ששת ימים דאצי' עשה ה' כו', שנאצלו השית יומין דאצי', שבהם כלולים כל השית אלפי שנין דהוי עלמא⁸⁵, בכל פרטי התחלקותם בעולם שנה נפש בג' עולמות בי"ע כו'. ואלף הז' הוא שבת בראשית, בחי' השביתה מכל הו' יומין דאצי' כו'. ובדאי בששת ימי בראשית האירו אז כל המדות בכל יום ויום, דביום א' האיר מדת החסד להוות בחי' האור שמצד החסד, וביום השני האיר בחי' הגבורה להוות הרקיע כו'. אמנם בכללות השית אלפי שנין, באלף שנה הראשונים מאיר בחי' החסד, והיינו דכל בחי' המשכות האור והחיות דדבור העליון להוות ולהחיות הנבראים דבי"ע עד סוף מעשה בעולם התחתון, הוא שנמשך מבחי' החסד יום א' דאצי', הכולל כל האלף שנה, ונפרט בדרך פרט בכל ר"ה, בהאור וחיות השייך לאותה שנה, ואח"כ בכל חודש, עד בכל יום פרטי, שנמשך האור וחיות פרטי השייך לאותו היום, וכמו"כ בכל יום בפרט שנחלק לכ"ד שעות, וכל שעה לתת"רף חלקים⁸⁶, דבכל שעה ורגע נמשך חיות פרטי לשעה ורגע היא מהכלל אל הפרט כו'. וכמו"כ באלף השני מבחי' יום הב' דאצי' כו'.

ומ"מ, בכל שבוע ושבוע פרטיות דכל שנה מהאלף שנין, נמשך האור ממדה פרטיות להוות ולהחיות הנבראים השייכים לאותה מדה, וכמו ביום א' חסד, וביום ב' גבורה, ובג' כו', הגם דכללות ופרטות המשכות האלף שנה הן ממדת החסד וכה"ג כו'.

(82) תמיד פ"ז מ"ד (לג, ב).

(83) ראה מקומות שנשמנו בהערה 66.

(84) לפרט: כ"ה בגוכתי"ק, ואוצ"ל: פרט.

(85) ר"ה לא, א. סנהדרין צו, סע"א. וראה ע"ז ט, א.

(86) ראה רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ו ה"ב.

(77) סא, א שם.

(78) ראה סה"מ תרכ"ו ס"ע שיז. תרל"א ח"א ע' לג.

(79) ראה ב"מ פו, ב. פירש"י וירא ית, ד.

(80) החסד: אוצ"ל: החסד דז"א.

(81) לשון הפסוק – תשא לא, יז.

י"ל דזהו מצד התכללות המדות זה מזה, ולכן היות⁸⁷ דהמשכה היא מבחי' החסד, מ"מ כלול בזה גם משארי מדות, ובאלף הא' קבלו כל הנבראים מבחי' חג"ת ונה"י שבחסד, וכן ככולם כו'⁸⁸. או נאמר⁸⁹, שבכל יום דכל שבוע, מאיר מבחי' היום הכללי שהאיר ביום ההוא בשבוע הראשונה דששת ימי בראשית. וכמו ביום א' דכל שבוע, מאיר אור פרטי ממקורו הראשון הוא היום הכללי דחסד דאצי', שנחלק לשנים וחדשים, עד שהאיר ממנו אור פרטי השייך ליום א' דשבוע זו הפרטיות כו'. ולפ"ז צריך לומר, דביום דר"ה נמשך מכל המדות, היינו מעצמות המדות, לא מהמדה הפרטיות דאלף הזה בפרט. וי"ל דזהו מצד התכללות⁹⁰ זה עם זה, דלבד מה שכוללים המדות זה מזה, הרי כלולים ג"כ עצמיות המדות זה עם זה⁹¹, ולכך כשנמשך מדה אחת נמשכים כולם כו'.

רלמ

ועכ"פ מוכן ע"פ זה מ"ש המחזש בכל יום תמיד מעשה בראשית, דבכל יום ויום ממש נמשך אור וחיות חדש השייך ליום ההוא בפרט, וכן לשעה ורגע ההיא כו', כי תחלת ההמשכה היא שנמשכה בבחי' הכללית דוקא, והן הוא"ו יומין דו"ק דאצי', ומהן נמשך אח"כ בדרך פרט בכל שנה ובכל יום החיות השייך ליום ההוא בפרט כו'⁹². ועם היות שהחידוש השני אינו נבדל מהחידוש הראשון, מ"מ הרי צריך להיות המשכת החיות פרטי השייך לאותו יום ולאותה שעה ורגע בפרט, מאחר דהמשכה היא באופן כזה דוקא, שנמשך תחלה בכללות ואח"כ בפרטיות כו'. וי"ל דיש בזה מדרי' פרטיות, דהרי בכל אלף שנה ודאי יש מדרי' פרטיות, וכמו"כ י"ל דבכל יום ובכל שעה ורגע יש התחדשות בהצירופים⁹³ דצירופי הוי' ואד' כו', ולא יסתור לזה מ"ש ודבר אלקינו יקום לעולם, דדבריו חיים וקיימים לעד, ומ"מ צריך להתחדש, היינו מה שנמשך החיות בבחי'

(87 היות: אוצ"ל: עם היות.

(88 ראה תורת חיים בראשית ח, ד: כל מדה ומדה דו' מדות דוימ"ב הללו כמו שנראה מבחי' הסתעפות שלהם בו' אלפין שנין כו', דאלף שנה הא' הי' הכל בבחי' החסד כנ"ל, ובאלף הב' הי' הכל בבחי' הדין כו' וד"ל. אך יש דיעה להיפך, שכל ו' מדות הללו דוימ"ב היו כלולים זה מזה דוקא, וכמ"ש יום ליום יביע אומר כו', וכמו שנראה בו' אלפים שנים, שהי' בחסד דאלף הא' גם מבחי' הדין, ובגבורה דאלף הב' גם מבחי' החסד כו'. והנה ב' דיעות הללו שניהם אמת דהיינו ב' מדריגות דבחי' התווה ובחי' התיוקן. עיי"ש בארוכה.

(89 ראה עד"ז בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ע' תשי.

(90 [עצמיות המדות].

(91 אודות הפרש בין התכללות המדות זה מזה והתכללותן זה עם זה, ראה ד"ה פדה בשלום (ד"ב תמוז) תשט"ו (סה"מ תשט"ו ע' קע"קע): בהתכללות המדות הנה תחילה המדות נכללים זה מזה, והיינו, שמדת החסד היא לא רק חסד בטהרתו, חסד שבחסד בלבד, אלא יש בה גם גבורה שבחסד, ועד"ז מדת הגבורה אינה רק גבורה בטהרתה, אלא יש בה גם חסד שבגבורה. וזה נותן מקום פעי"ז יכול להיות לאח"ז ההתכללות באופן שנכללים זה עם זה, דהיינו שמדת החסד תוכלל ותהי' גם באותו מקום שבו נמצאת מדת הגבורה, וכן מדת הגבורה תוכלל להיות באותו מקום שבו נמצאת מדת

החסד .. שבמקום אחד יכולים להיות מדת החסד ומדת הגבורה בבת אחת, וכמו באשר משפטו שם פעלו (במקום שדנים את האדם שם מוכיירין פועל צדקותיו), כמ"ש אל שאול ואל בית הדמים גו', אל שאול שלא נספד כהלכה, ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים ונוב עיר הכהנים, שבהתכללות זו ישנם בבת אחת מדת החסד ומדת הגבורה. עיי"ש. — וראה גם סה"מ עזר"ת ע' צט. ד"ה פדה בשלום (ד"ט כסלו) תשכ"א (סה"מ תשכ"א ע' ג ואילך). וראה שעה"יה"א פ"ו (פ, ב): מהתכללות המדות זו בזו נראה לעין דאיהו וגרמוהי חד שהן מדותיו, כי מאחר שהן ביחוד גמור עמו, לכן הן מתייחדות זו בזו וכלולות זו מזו, כמאמר אליהו ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון וכו'.

(92 בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ע' תשי מוסיף: אף שאין כל חדש, כי הכל הי' בכלל, ואין בפרט אלא מה שהי' כלול תחלה בכלל .. ובלתי אפשר להתהוות ולהיות נמצא בחי' הפרט אם לא הי' כלול תחלה בבחי' הכלל, אך מ"מ כיון שלא הי' עדיין בחי' הפרט במציאות וגילוי פרטי .. והי' בבחי' הכלל בבחי' כללות ולא בבחי' פרטיות, וא"כ גילויו בבחי' פרטי הרי הוא חדש מעיקרו .. כי בכלל הי' בבחי' כללות, ועתה נעשה בבחי' פרטיות.

(93 ראה תניא פמ"א (נח, ב). וראה רשימות חוב' קמא וש"נ. [הובא ברשימות לתניא פמ"א ע' עדר ואילך].

פרט ליום ההוא כו'. ובד"כ מה שדבר אלקינו יקום לעולם, היינו בהשית יומין דאצי, ונמשכים אח"כ בבחי' פרטיות למטה כו'⁹⁴.

אך⁹⁵ לפ"ז אינו מוכן מ"ש המחדש בטובו כו', דהרי אין כאן שום התחדשות, אף בזה שנאמר שהחיות מתחדש בכל יום ממקורו, כ"א מה שנמשך אור חיות פרטי, היינו אור וחיות אחר מהאור והחיות הקודם. ולא שמתחדש האור והחיות, כנ"ל שהעשרה מאמרות מתחדשים בכל יום ובכל שעה, כמובן מלשון המחדש כו'. ומצד עצם האור והחיות הפרטי שנמשך, הרי אינו דבר חדש דמשו"ז יאמר המחדש כו', שהרי הוא המשכה מהכלל אל הפרט לבד, דכל המשכה מכלל לפרט אין זה התחדשות, כ"א מהעלם אל הגילוי כו', שהרי בהכלל כבר כלולים כל הפרטים. וכמו בהכלל דמחשבה לגבי הפרט דדבור, דמחשבה אחת חושב מה שבדבור בא בריבוי פרטים⁹⁶, הרי כל הפרטים שבדבור כלולים בהמחשבה האחת. וכמו פרטי השכל דהשגה והבנה, לגבי נקודת ההשכלה הכללית דחכמה, הרי נקודת החכ' כוללת כל מה שבא אח"כ בפרטי חלקי ההשגה, וממנה המה באים, שהרי לא יהיו בהפרטים יותר ממה שיש בעצם נקודת השכל כו'. והגם שלפעמים ע"י הפרטים בא יותר לעומק השכל כו', דהיינו לבד מה שהאור השכל נעשה אצלו בבחי' גילוי יותר⁹⁷, ונעשה ברור יותר (הנק' בל"א קלאר דיא זאך), הנה לפעמים בא ע"ז דוקא לעומק ופנימיות השכל, מה שלא האיר אצלו קודם כו'. אין זה שבהפרטים עצמן יש התחדשות, כ"א שע"י הפרטים ובסיבתן נעשה התחדשות בהשכל. ויש בזה כמה ענינים, אם כשמפרט את השכל בפרטיות, אז יש לו במה לאחוז בהענין ולהעמיק בו, דקודם שנפרט השכל לפרטים, כאשר הוא בנקודת ההשכלה עדיין, אין לו עדיין במה לתפוס ולאחוז שיוכל להעמיק בו. וגם יוכל להיות כשיעמיק בהענין יותר, יתבלבל ויתעלם גם הנקודה שהשכיל, לפי שאינה בבחי' תפיסה עדיין, אבל כאשר באה בפרטים, ה"ה בבחי' תפיסה שלא יתעלם הענין, ויש לו במה לאחוז ולהעמיק בו לבוא אל עומק הכוונה כו'. או לפעמים כאשר מפרט את השכל לפרטים, אז ימצא איזה סותרים ומנגדים אל הענין, או שאין הענין מתקרב ומתקבל כ"כ אל השכל, דבתחלה כשהי' בבחי' נקודה לא הי' שום סתירה, מפני שאז מאיר האור יותר, לכן אין שום דבר הסותר, והענין בעצם טוב לו⁹⁸ כו', אבל אח"כ כו'⁹⁹, לזאת הרי הוא מעמיק את עצמו ביותר, ומוציא¹⁰⁰ בזה איזה עומק פנימי יותר, אשר בזה יונח הענין כו'. וה"ז כמו ומתלמידי יותר מכולם¹⁰¹, וכמו

רמ

מעלת השגה על השכלה, דהשגה הוא בגילוי בנפש יותר מכמו השכלה שהיא הברקה לבד, דענין האור הוא בהשכלה יותר מכמו בהשגה, אבל ענין הגילוי הוא בהשגה יותר מכמו בהשכלה.

(98) טוב לו: בד"ה ואהי' אצלו אמון הש"ת שם: שכלי

[וכנראה הוא טה"ד].

(99) בד"ה ואהי' אצלו אמון הש"ת שם: אבל אח"כ כאשר נכנס בהענין לפרטו לפרטים, הרי מתגלים איזה ענינים הסותרים, או שהשכל אינו מתקבל בנקל כ"כ, היינו בפשיטות. ולזאת הוא מעמיק א"ע ביותר בהענין [כבפנים].

(100) ומוציא: אוצי'ל: ומוציא.

(101) תענית ז, א.

(94) בד"ה ראה אנכי במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים שם ס"ע תשי מוסיף: ש"מ"ש לעולם ה' דברך נצב ודבר אלקינו יקום לעולם קאי על בחי' הכלל, שבחי' כללות צמצום מאמר זה הוא תמיד בבחי' כללות ואין כל חדש .. אך ההתהוות שנמצא אח"כ בפרט בבחי' גילוי, זה לא הי' נמצא בכלל כו', וא"כ התהוות הנמצא אח"כ בפרט הי' חדש מעיקרו .. וע"ז קאי מ"ש המחדש בכל יום .. על בחי' הפרטים שמתחדשים לבקרים שלא היו תחילה בבחי' הכלל.

(95) בהבא לקמן (עד ס"ע יד) ראה ד"ה ואהי' אצלו אמון בסה"מ הש"ת שם ע' 120 ואילך.

(96) ראה לקו"ת צו יז, ב. סה"מ תרנ"ב ע' לז. ובכ"מ.

(97) בד"ה ואהי' אצלו אמון הש"ת מוסיף כאן: שזהו

תלמיד המחכים את רבו¹⁰² ע"י הקושיות כו', או כאשר צריך להסביר הענין לתלמידים, הנה בכדי שיונח אצלם הענין, מוכרח להביא הענין בהסברים יותר בלבושי השגה, שלפעמים צריך לזה להעמיק יותר בעצם הענין לבוא אל עומק הכוונה יותר כו', וכמ"ש במ"א¹⁰³. אבל בחלקי פרטי הענינים עצמן, אין בהם התחדשות מה שלא הי' כלול בהנקודה כו'. וכמו בתושב"כ ותושבע"פ, הרי בתושב"כ כלול הכל, וכמאמר¹⁰⁴ מי איכא מידי כו'. וא"כ הרי ההמשכה מן הכלל אל הפרט אינו התחדשות, כ"א מהעלם אל הגילוי כו'.

והגם דהפרטים כמו שהן בהכלל, הרי הם באופן אחר מכמו שהן באים בבחי' פרט, וכמו פרטי העשרה מאמרות כאשר הם כלולים באצי', מובן שהן באופן אחר לגמרי מכמו שבאים אח"כ בבחי' פרטיות בבי"ע כו'. דכמו בכללות ההשתל' הרי ידוע דא"ק הוא בחי' אור כללי¹⁰⁵, שכולל כללות ההשתל' מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, הרי כל העולמות והספי' כמו שהן בא"ק, הרי הם מופשטים עדיין לגמרי מבחי' מציאותן כמו שהן אח"כ בהתגלות, דמשו"ז עומדים שם כולם בהשוואה כו', וכמ"ש במ"א¹⁰⁶. (וההתגלות מבחי' א"ק הוא ע"י הצמצום, להיות בא בבחי' ומדרי' פרטיות ובבחי' מציאות כו', וכמ"ש במ"א¹⁰⁷). וכמו"כ יובן באצי' לגבי בי"ע, דבחי' הו' יומין דאצי', וכמו"כ בחי' מל' כמו שהיא באצי', הרי העשרה מאמרות כמו שהם כלולים בהם הרי הם באופן אחר לגמרי מכמו שבאים בבחי' פרטיות בבי"ע כו'*. ואין זה כמו עו"ע, דמציאות העלול נמצא בהעילה, אלא שהוא בדקות. וכמו בשכל ומדות, הרי גם בשכל יש מציאות המדה ממש, וכמו בהתפעלות שכלי, או כמו ענין הקפידה שבמוח¹⁰⁸, ה"ז מציאות מדה, אלא שהיא בדקות ובהעלם, ובאה אח"כ במציאות מורגש בהתגלות כו'. אבל בכלל ופרט, אין הפרט נמצא במציאותו ממש בהכלל, כ"א מה שהוא כלל לפרטים אלו כו'. וכמו כח היולי, הרי לא יש מציאות הפרטים בהיולי כו'¹⁰⁹. וכמו חומר הראשון הכולל כל הד' צורות¹¹⁰, הרי אין בו מציאות הד' צורות כלל, עד שנק' חומר פשוט לגמרי כו'¹¹¹. וכמו"כ עד"מ אש היסודי

(* (אלא שההתגלות מאצי' לבי"ע אינו ע"י צמצום, כ"א ע"י פרסא).

ועשית בגדי קודש (ע' 0001). ועוד.
 107) ראה אוה"ת ענינים ע' שלב ואילך. סה"מ תרנ"ב ע' נ. תרנ"ז ס"ע רמב ואילך. תרס"ד שם ע' כה ואילך. ע' לו ואילך. וראה גם המשך תער"ב ח"ב ס"ע תשצא ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' טז ואילך.
 108) ראה תו"א ויחי נ, א. אמרי בינה שער הק"ש קא, א. סה"מ"צ להצ"צ (דרך מצותיך) נג, א. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' תצא ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' קעה.
 109) בד"ה ואהי' אצלו אמון הש"ת מוסיף כאן: וכמו בכח היולי דתנועה, הרי אין זה שהתנועות נמצאות כלולות בכח ההיולי, כ"א שהוא היולי לכל התנועות.
 110) ראה פ"י הרמב"ן בראשית א, א (ד"ה ועתה שמע). עץ חיים שער נ (שער קיצור אבי"ע) רפ"י. תו"א בראשית ו, ד. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ג ה"י.
 111) ראה עץ חיים שם. תו"א בראשית שם. ועוד.

102) חגיגה יד, א.
 103) ראה סה"מ תרל"א ח"א ע' רכו. תרל"ה ח"ב ע' שמ. תר"ם ח"א ע' יט. ע' קנב. ע' שנח. המשך תער"ב ח"ב ע' תפא ואילך. ובכ"מ.
 104) תענית ט, א. [ושם: מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא].
 105) ראה אוה"ת ענינים ע' פד [ובאוה"ת בלק ע' תתקסח]: «כן אמר רבינו הגדול נ"ע בשם הרב המגיד דמעוריש נ"ע שהי' מרגלא בפומי' דבחינת א"ק הוא אור כללי, וכן מצאתי גם כן בפירוש לתלמיד ר' ישראל סרוג תלמיד האר"ז"ל. ועד"ז הובא (בשם הה"מ) בסה"מ"צ להצ"צ (דרך מצותיך) נח, ב. סה, א. צג, ב. ועוד.
 106) ראה אמרי בינה שער הק"ש לד, ג ואילך. לו, ב ואילך. סה"מ תרנ"א ע' קעה ואילך. תרנ"ב ע' לט ואילך. תרס"ד ע' כה ואילך. לעיל ד"ה ויגדלו הנערים (ע' 0001). וד"ה

לגבי מציאות האש¹¹², וכה"ג כו'. וכמו"כ הוא בכלל ופרט, דאין בהכלל מציאות הפרט ממש כו'. אמנם נגד זה, הכלל שייך אל הפרט, יותר משייכות העילה אל העלול, דבעו"ע הרי העילה הוא מהות בפ"ע, והיינו שאין זה כל מהותה להיות העלול נמצא ממנה, וכ"ש שאין מהותה מהות העלול. וכמו בשכל ומדות, הרי השכל הוא מהות בפ"ע, וגם לא זהו עיקר ענין השכל להיות מדות נמצאים ממנו כו'¹¹³, אלא שנמצאים בו מדות, והיינו שהשכל מחייב מדות, ומתגלים מן השכל כו'. אבל כלל ופרט, הרי כל מהות הכלל הוא מה שהוא כלל אל הפרט. וכמו כח היולי, הרי כל ענינו הוא מה שהוא כח היולי אל הדברים הבאים ממנו¹¹⁴, שאופן מציאות והתהוות הפרטים הוא באופן כזה, שמתחלה בא בכח" כח היולי שהוא כח כללי, ואח"כ בא בכח" פרט כו'. וזהו שאין בכלל אלא מה שבפרט¹¹⁵, שאין הכלל מהות דבר בפ"ע מן הפרט, אלא הוא מהות אותו ענין הפרטי, רק שהוא הכלל וההיולי מזה כו'. וא"כ מאחר שבעצם הוא מהות הפרט, הגם שהוא נבדל ממנו יותר מריחוק העילה מן העלול כנ"ל, מ"מ הרי התגלות הפרטים אינם התחדשות, רק מההעלם אל הגילוי לבד. וכמו התגלות הד' צורות מהחומר הפשוט, ה"ז רק התגלות לבד, ונק' ציור החומר לבד, וכמ"ש הרמב"ן בפסוק בראשית¹¹⁶ וכידוע. והגם דלפי המבואר שם, זהו רק מבריאה ליצי' שאינו התחדשות, אבל התהוות הבריאה דהיינו החומר הראשון הפשוט ה"ז התחדשות, ומשו"ז נק' בריאה כו' כמש"ש. זהו בהתהוות החומר, דהיינו מציאות היש, ה"ז התחדשות בבריאה לגבי אצי', דבאצי' אינו שייך מציאות יש כלל, ונתחדש הישות בבריאה כו'. אבל בהאור והחיות, והיינו בהי"ד מאמרות, מאחר שהו' יומין דאצי' כוללים כל פרטי אור וחיות דשית אלפי שנין, ונק' כלל לגבי פרט, אל האור והחיות הפרטי הנמשך בני"ע כו' כנ"ל, א"כ אין זה התחדשות כו'. וממ"ש המחדש בטובו משמע שמתחדשים המאמרות בכל יום ובכל עת ורגע כו'¹¹⁷.

רמא

אך הענין הוא¹¹⁸, דבאמת העשרה מאמרות מתחדשים תמיד בכל עת ובכל רגע בהתחדשות גמורה, לא מה שנמשך אור וחיות פרטי, כ"א שעצם העשרה מאמרות מתחדשים, ולא רק מה שמתחדשים ממקורם ע"י הרצוא ושוב כנ"ל, אלא שהמשכתם מתחדש תמיד כו'. ומ"מ אין זה התחדשות ממש¹¹⁹, ודבר אלקינו יקום לעולם, שאין המאמרות הראשונים מתבטלים, מפני שגם חידוש האחרון שמתחדש ההמשכה, מצד בחי' המאמרות הראשונות הוא בא, ולא שמתחדש מאמר חדש כו'.

והענין הוא, דהנה ידוע כללות הפרש בין עילה ועלול ליש מאין¹²⁰, דעו"ע הוא יש מיש, דהרי העילה הוא ג"כ מהות ומציאות דבר, כמו מהות ומציאות העלול. והגם

בכל עת ובכל רגע ממש, שזהו לשון תמיד, שמורה על מה שהוא כן בכל רגע, ותמיד הוא כמו במעשה בראשית, דכשם שבמעשה בראשית היתה התחדשות גמורה, כן הוא בכל יום תמיד.

(118) אך הענין הוא: בד"ה והיו הדברים האלה במאמרי אדמ"ר האמצעי שם ע' ער: אך הנה התירוץ האמיתי הוא.

(119) בד"ה ואהי' אצלו אמון הש"ת מוסיף: אין זה התחדשות מה שחידוש השני מבטל חידוש שקדם לו.

(120) ראה לקו"ת שה"ש מ, ב ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ח

(112) ראה מורה נבוכים ח"ב פ"ל. רמב"ן שם. תו"א מגלת אסתר צו, ג, צז, א, ובכ"מ.

(113) ע"פ תו"א מגלת אסתר צט, ב.

(114) ראה גם לקמן במאמר דפ' דברים (ע' פד"פה).

(115) ברייתא דר' ישמעאל תורת כהנים ר"פ ויקרא.

סנהדרין מה, סע"ב. ועוד.

(116) בראשית א, א שם.

(117) בד"ה ואהי' אצלו אמון הש"ת מוסיף כאן: שזהו פי'

ענין בכל יום תמיד מעשה בראשית, דבכל יום לאו דוקא, אלא

שהם מהותיים נבדלים, שזה מהות ומציאות אחר, וזה מהות ומציאות אחר, וכמשנת"ל בהחילוק שבין עו"ע לכלל ופרט, דהעילה אינה מהות העלול ממש, אלא מהות דבר בפ"ע כו'. מ"מ, הרי בזה הם משתוים, דשניהם הם מהות ומציאות דבר כו', וידוע דהעלול כלול בתוך עילתו¹²⁰, היינו שנמצא שם בבחי' מציאות ממש. וכמו שכל ומדות, הרי המדות נמצאים ממש בשכל, אלא שהן בדקות כו', וא"כ, מה שנמשך מן המדות שבשכל להיות מדה בלב, הרי זה יש מיש כו'. אבל יש מאין, הרי האין אינו מהות ומציאות דבר מה כלל. הגם שהאין של היש אינו בבחי' אין לגמרי בבחי' העדר המציאות ממש, שהרי הוא מקור ליש, ואינו דבוק ממש במקורו כו', וכמ"ש במ"א¹²¹ ההפרש בין האין של היש האמיתי שדבוק במקורו, והוא בבחי' אין ממש, אבל האין של היש הנברא אינו דבוק במקורו, (ובמ"א מבואר שהוא בבחי' הארה נבדלת כו'¹²²), וה"ה בבחי' מציאות דבר, ששייך לומר עליו שהוא מקור ליש כו'. מ"מ, הרי מציאותו אינו כאופן מציאות היש כלל וכלל, ולא כמו עו"ע שמשותוים בעצם אופן מציאותם עכ"פ, הגם שכאו"א הוא מהות בפ"ע, מ"מ משותוים בזה עכ"פ כו'. אבל מציאות האין אינו משתווה כלל למציאות היש, וה"ה בבחי' אין ממש כו'. ואין היש כלול בהאין, דאל"כ לא יקרא אין כו', והאין עם היש הם הפכים זמ"ז.

ולכן עיקר ענין ההתחדשות הוא בהמשכה מאין ליש, לפי שאינו בערך, דבעו"ע מאחר שהעלול כלול בהעילה, וה"ה בערך, אין בזה התחדשות, לא בעצם מציאות העלול בתוך העילה, מאחר שהן בערך זל"ז, ולא בהתגלות, מאחר שהעלול כבר כלול בעילתו כו'¹²³. אבל מאין ליש שהמשכה היא באין ערוך¹²⁴, לכן בזה דוקא הוא התחדשות כו'. והמשכה הזאת דמאין ליש מאחר שהיא באין ערוך, צריכה תמיד להתחדש ההמשכה הזאת מעיקרה כו'. דהנה בעו"ע מאחר שהעלול כלול בהעילה, לזאת בבחי' התפשטות העילה בעצמה בבחי' חיצוניותה, ימצא בה ממילא העלול כו', וכמשי"ת¹²⁵, והיינו דבהתחדשות העילה בעצמה באור התפשטותה ימצא בה העלול ממילא, ובא אח"כ לידי התגלות כו', וכאשר יתוסף אור בחיצוניות העילה, יתוסף אור בהעלול ג"כ כו'. אבל באין ויש, מאחר שאין מציאת היש כלל בהאין, ואדרכה הוא נבדל ממנו לגמרי, לזאת גם בהתפשטות והתחדשות האין בעצמו, לא ימצא בו וממנו מציאות היש, כ"א צריך האין לחדש את היש כו'¹²⁶.

רמב

בהשפעה זו, רק שיצא מההעלם אל הגילוי כידוע.
 (124) בד"ה והיו הדברים האלה במאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' רע"א: אבל בחי' ההמשכה מאין ליש הוא בא בבחי' דילוג הערך שלא בהדרגה דעילה ועלול, דהיינו שלא נמשך ממהות המשפיע, אלא רק בבחי' זיו ואור, וגם זה הוא בבחי' צמצום גדול, וע"כ נק' מאין ליש כו'.
 (125) לקמן ד"ה ואל מי תדמינוי (ע' כבי"ג).
 (126) בד"ה אנכי ה"א בסה"מ עטר"ת שם (ע' תמב"תמג) מבאר בארוכה ב' סיבות מדוע צ"ל התחדשות תמידית: (א) מאחר שהוא באין ערוך לכן צריך תמיד להתחדש (כמו שנתבאר כאן), (ב) מפני שהוא "גילוי רצוני", "וכל גילוי רצוני הוא ע"י צמצום, דגילוי הכרחי הוא שבא בדרך ממילא, אבל

ח"א ס"ע שפז ואילך. אוה"ת ואתחנן ע' קצו ואילך. דרושים לר"ה ע' ארצג ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' לט. תרס"א ע' קעה ואילך. ע' קפב ואילך. תרע"ח ס"ע קמו ואילך. עטר"ת שם ע' תלת. תרפ"ה שם ע' ריא"ב. תש"ה שם ע' 185. ועוד.
 (121) ראה תורת חיים בשלח קפת, א ואילך. סה"מ תרל"א ח"א ע' ש. [ובמקומות שנסמנו שם בע' רצון]. תרנ"ז ע' רב ואילך. תרנ"ט ע' סא ואילך. וש"נ. המשך תער"ב ח"ב ע' אקמא ואילך. אקנ ואילך.
 (122) ראה סה"מ תרנ"ה ס"ע רד ואילך. תרס"ב ע' שכד. המשך תרס"ו ע' רצד.
 (123) ראה ד"ה והיו הדברים האלה במאמרי אדמו"ר האמצעי שם ס"ע ער: דבבחי' השפעת יש מיש אין כל חדש